

Върховенство на закона: първи годишен доклад относно ситуацията с върховенството на закона в Европейския съюз

Брюксел, 30 септември 2020 г.

Европейската комисия публикува днес [първия Доклад относно върховенството на закона, обхващащ целия ЕС](#). Днешният доклад включва информация от всяка държава членка и обхваща както положителните, така и отрицателните събития в целия ЕС. Той показва, че много държави членки имат **високи стандарти в областта на върховенството на закона, но и че в ЕС съществуват сериозни предизвикателства в тази област**. В него се отчитат също така съответните промени, произтичащи от извънредните мерки, предприети от държавите членки поради кризата с коронавируса. Докладът обхваща **четири основни стълба**, силно свързани с върховенството на закона: **националните правосъдни системи, уредбата за борба с корупцията, плурализма и свободата на медиите** и други **институционални въпроси, свързани с принципа на взаимозависимост и взаимоограничаване на властите**, които са от съществено значение за наличието на ефективна система на демократично управление.

Целта на новия Доклад относно върховенството на закона е да се обогати съществуващият инструментариум на ЕС с нов **инструмент за превенция** и да се предизвика **приобщаващ дебат** и изграждане на култура на върховенство на закона в целия ЕС. Докладът следва да помогне на всички държави членки да проучат възможностите за преодоляване на предизвикателствата, за извличане на поуки от опита на другите страни и да покаже как върховенството на закона може да бъде допълнително укрепено при пълно зачитане на националните конституционни системи и традиции.

Председателят на Европейската комисия Урсула **фон дер Лайен** заяви: *„Върховенството на закона и споделените ни ценности са основата на нашите общества. Те са част от нашата обща идентичност като европейци. Върховенството на закона защитава хората от правото на силния. Въпреки че в ЕС имаме много високи стандарти в областта на върховенството на закона, съществуват и редица предизвикателства. Европейската комисия ще продължи да работи с националните органи за намирането на решения, които да гарантират ежедневните права и свободи на хората.“*

Заместник-председателят по въпросите на ценностите и прозрачността Вера **Йоурова** заяви: *„Днес ние запълваме съществен пропуск в нашия инструментариум в областта на върховенството на закона. В новия доклад за първи път се прави преглед на всички държави членки по еднакъв начин, за да бъдат установени тенденциите в областта на върховенството на закона и да се помогне за предотвратяването на появата на сериозни проблеми. Всеки гражданин заслужава да има достъп до независими съдии, да се радва на свободни и плуралистични медии и да бъде уверен, че основните му права се зачитат. Само тогава можем да се наречем истински Съюз от демокрации.“*

Комисарят по въпросите на правосъдието и потребителите Дидие **Рейндерс** заяви: *„Новият Доклад относно върховенството на закона поставя началото на открит и редовен диалог с всяка държава членка, като по този начин можем да споделяме добри практики и да предотвратяваме проблемите, преди те да са се затвърдили. Целта е да се изгради истинска култура на върховенство на закона в целия Европейски съюз и да се предизвика истински дебат на национално равнище и на равнище ЕС.“*

Основни констатации относно ситуацията на върховенството на закона в държавите членки

1. Правосъдни системи

Редица държави членки предприемат реформи за укрепване на независимостта на съдебната власт и намаляват на влиянието на изпълнителната или законодателната власт върху нея. Това включва и държави членки, в които независимостта на съдебната власт по традиция се смята за голяма или дори много голяма. Специфичните за отделните държави оценки показват, че независимостта на съдебната власт продължава да буди притеснения в определени държави

членки, някои от които доведоха до производства за установяване на нарушения или до процедури по член 7, параграф 1 от ДЕС. Осигуряване на подготвеността на правосъдните системи за цифровата ера също представлява предизвикателство за целия ЕС, а настоящата пандемия е допълнителен стимул за ускоряване на необходимите реформи, свързани с цифровизацията.

2. Уредба за борба с корупцията

Няколко държави членки са приели всеобхватни стратегии за борба с корупцията, докато други са в процес на изготвяне на такива стратегии. Ефективното им прилагане и мониторингът продължават да бъдат от ключово значение, за да се гарантира напредък. Много държави членки също така са предприели или предвиждат предприемането на мерки за укрепване на уредбата им, отнасяща се до предотвратяването на корупцията и до въпросите, свързани с почтеността, а някои държави членки са приели мерки за укрепване на капацитета на системата за наказателно правосъдие за борба с корупцията. От друга страна, ефективността на наказателните разследвания, наказателното преследване и постановяването на присъди по дела за корупция, включително за корупцията по високите етажи на властта, все още е проблематична в няколко държави членки.

3. Свобода и плурализъм на медиите

Гражданите на ЕС като цяло се радват на високи стандарти за свобода и плурализъм на медиите. Особено по време на пандемията от коронавирус медиите доказаха, че играят важна роля в борбата с дезинформацията. Въпреки това в доклада се изразяват притеснения относно ефективността и наличието на подходящи ресурси, както и относно рисковете от политизиране на медийните органи в някои държави членки. В оценките на някои държави освен това са отбелязани случаи, в които са изразени сериозни притеснения по повод на политическия натиск върху медиите. Накрая, в редица държави членки журналисти и други лица, работещи в медиите, са обект на заплахи и нападения, свързани с работата им, въпреки че някои държави също така са разработили практики и са създали структури и мерки за подкрепа и защита на журналистите.

4. Взаимозависимост и взаимоограничаване на институциите

Принципът на взаимозависимост и взаимоограничаване на институциите стои в основата на върховенството на закона и гарантира, че властническите правомощия, упражнявани от всеки държавен орган, подлежат на демократичен надзор. В редица държави членки са започнати конституционни реформи с цел укрепване на механизмите за взаимосвързаност и взаимоограничаване на институциите. Множество държави членки са въвели също така системни политики за приобщаване на заинтересованите страни и за гарантиране на това, че структурните реформи са резултат от широки обществени обсъждания. Същевременно докладът показва, че прекомерното прибягване до приемането на законодателство по ускорена процедура и на извънредно законодателство може да породи притеснения за върховенството на закона. В целия ЕС гражданското общество продължава да бъде ключов фактор за защитата на върховенството на закона и в повечето държави членки съществува благоприятна и подкрепяща среда за гражданското общество. Съществуват обаче примери за гражданско общество, натъкнало се на сериозни предизвикателства в някои държави членки в резултат на законодателни актове, ограничаващи достъпа до чуждестранно финансиране, или кампании за оклеветяване.

Извънредни мерки, предприети в контекста на коронавируса

Пандемията все още не е отминала и в редица държави членки все още се прилагат извънредни мерки или извънредно положение. В доклада се посочват някои от въпросите, повдигнати в рамките на националните дебати и правната и политическата реакция на кризата. Например промяната или спирането на действието на обичайните национални механизми за взаимозависимост и взаимоограничаване на властите може да постави особени предизвикателства пред върховенството на закона. Същевременно има няколко добри примера, при които решенията на националните съдилища или участието на омбудсмана са оказали положително въздействие върху предприетите извънредни мерки. Комисията ще продължи да извършва мониторинг до постепенното премахване на извънредните мерки.

Следващи стъпки

Докладът относно върховенството на закона ще допринесе за провеждането на по-широкия дебат относно върховенството на закона на европейско и национално равнище. Комисията се надява да си съдейства с Европейския парламент и Съвета по въпросите на върховенството на закона и смята, че този доклад съставлява солидна основа за по-нататъшната междуинституционална

работа.

Комисията също така приканва националните парламенти и националните органи да обсъдят доклада, включително неговите глави по държави, и да потърсят подкрепа един от друг, като израз на насърчение за продължаване на реформите и приемане на европейската солидарност. Съответните заинтересовани страни на национално равнище и на равнище ЕС също следва да бъдат приобщени.

Като се опира на резултатите от диалога около изданието от 2020 г. на Доклада и на опита, придобит през първата година от функционирането на европейския механизъм за върховенството на закона, Комисията ще започне да подготвя доклада за 2021 г. и ще поддържа импулса за повишаване на устойчивостта на върховенството на закона в нашите демокрации.

Контекст

Първият ежегоден Доклад относно върховенството на закона е една от основните инициативи в [Работната програма на Комисията за 2020 г.](#) и е част от всеобхватния европейски механизъм за върховенството на закона, обявен в [Политическите насоки на председателя Фон дер Лайен](#). Той е резултат от тесен диалог с националните органи и заинтересованите страни и обхваща всички държави членки по обективен и безпристрастен начин. Качествената оценка, извършена от Комисията, поставя акцента върху значими събития от януари 2019 г. насам и осигурява съгласуван подход чрез прилагане на една и съща методика към всички държави членки, като в същото време отчита по пропорционален начин събитията.

Докладът е част от новия ежегоден цикъл за върховенството на закона — механизъмът за върховенството на закона. Механизмът е ежегоден цикъл за утвърждаване на върховенството на закона и за предотвратяване на появяването на нови или задълбочаването на съществуващи проблеми в тази област. Целта е да се постави акцент върху подобряването на разбирането и осведомеността по въпроси и значими събития, както и да бъдат установени проблемите в областта на върховенството на закона и да се помогне на държавите членки да намерят решения със сътрудничеството на Комисията и другите държави членки, както и на заинтересованите страни, включително Венецианската комисия.

Целта на механизма е превантивна. Той е различен от другите елементи от инструментариума на ЕС в областта на върховенството на закона и не заменя основаните на Договора механизми, чрез които ЕС реагира на по-сериозни проблеми, свързани с върховенството на закона в държавите членки. Тези инструменти включват производствата за установяване на нарушения и процедурата за защита на основополагащите ценности на Съюза по член 7 от Договора за Европейския съюз. Този механизъм е различен и от предложената процедура за обвързване на бюджета с условия, чиято цел е да се защити бюджетът на ЕС в ситуации, в които финансовият интерес на Съюза може да е изложен на риск поради широко разпространено незначитане на принципите на правовата държава в дадена държава членка.

За повече информация

[Доклад относно върховенството на закона за 2020 г. — ситуация в областта на върховенството на закона в Европейския съюз](#)

[Доклад относно върховенството на закона за 2020 г. — глави по държави](#)

[Доклад относно върховенството на закона за 2020 г. — информационен документ](#)

[Инструментариум на ЕС в областта на върховенството на закона — информационен документ](#)

[Доклад относно върховенството на закона за 2020 г. — въпроси и отговори](#)

[Уебсайт, посветен на Доклада относно върховенството на закона за 2020 г.](#)

IP/20/1756

Лица за контакти с медиите:

[Christian WIGAND](#) (+32 2 296 22 53)

[Kasia KOLANKO](#) (+ 32 2 296 34 44)

[Alice HOBBS](#) (+32 2 298 08 29)

Въпроси на граждани: [Europe Direct](#) на телефон [00 800 67 89 10 11](#) или на електронния адрес [на информационната служба](#)

Related media

 [Illustration 2020/2](#)